

chodit po místnosti. Jednoduše bude stejná jako před tím, jenom bude nahá. Teprve potom by nikdo nepochyboval o tom, že sem patří.“

„Velmi originální! Každý nahý šílenec, který přeběhne fotbalové hřiště, je druhý den v *El Mundu*. Nahota je oblíbeným prostředkem politického boje těch, kdo nemají žádnou politickou moc. — Představ si, že chceš jezdit z Lavapies na Sol na kole a nepracuješ na radnici a nemůžeš tedy sepsat vyhlášku, která by omezila dopravu mezi Lavapies a Sol. Co uděláš? Dohodneš se s někým, kdo chce stejně jako ty jezdit na kole z Lavapies na Sol, vysvlčete se a pojedete z Lavapies na Sol. Proč jste to udělali?, zeptají se vás, a vy jim odpovíte, že jste chtěli upozornit na nedostatek cyklistických stezek a nedodržování dopravních pravidel ze strany řidičů. Budete vážně mluvit o vážném problému a budete předstírat, že si nevšímáte své nahoty. Ukážete prstem na skandální chování řidičů za cenu, že si na vás druhý den v novinách bude ukazovat půlka Madridu. Skandální cyklisti diskutují se skandálními řidiči a se skandálními radními: vy ale, na rozdíl od nich, budete nazí, protože nahota je jediným způsobem, jak můžete něco říct a mít naději, že vás někdo bude poslouchat. Nahota je cena, kterou zaplatíte za to, že nejste politici.“

„Ale nahota už přece dávno není originální! Většina lidí je ochotná se svléct kdekoli a kdykoli, nahý člověk se neznemožní, ale ani se nestane hvězdou.“

„Originální by mohla být nějaká tělesná vada. Třeba má Polina na jedné noze jenom čtyři prsty.“

„Určitě má všechny. — Ne. Kdyby toužila po tom, čemu říkáš originalita, musela by se začít oblékat. Začala by tady všechny obcházet a půjčovala by si jejich věci. Představ si, jak zmlknou a budou ji sledovat, pískat nebo tleskat podle toho, co si vybrala. Ale nic z toho mě nezajímá, opravdu bych chtěl, aby se svlékla. Chtěl bych zahlédnout její kouzlo. Říkáme přece *osobní kouzlo*, ale nemyslíme tím nic jiného než přirozenost. Měl bych ho zahlédnout ve chvíli, kdy je nahá a nic neříká.“

„Nahá a mrtvá.“

„Aby nemohla o své originalitě vyprávět.“

„Jenomže Polina je tak zmalovaná, že ani na chvíli nezavře pusou!“

>2

Poznali se na Ukrajině, Sam tam učil v jazykové škole. Měl tehdy v nose a v obočí piercing.

Když teď někomu ukazuje svoji fotografii z téhle doby, Polina nad ní mává rukou a shovívavě se usmívá, protože to všechno už je dávno pryč. Shovívavě se usmívá a mává rukou, ale uvnitř cítí nechut', jako by chtěla říct: „Takhle se to nestalo!“

Cítí nechut', protože ty dva kovové kroužky, které tehdy představovaly svobodu (zatímco piercing na ukrajinském obličejí představoval bídu, piercing na tváři Angličana představoval svobodu), jí teď nahánějí strach, jako by zvířetem, které za ně je možné přivázat k místu, ze kterého se nesmí hnout, byla ona, ne on.

>

To mu bylo dvacet sedm. — V pětadvaceti si uvědomil, že ho život v Anglii nebaví, a ze dne na den se rozhodl, že odjede do východní Evropy, ale ani ne rok v malém polském těžařském městě plném vodky a „barevných nádorů“ (tak říkal novým reklamám, novému oblečení, novým televizním programům, novým nákupním centrům) mu stačil k tomu, aby pochopil, že neexistuje východní Evropa, ale jen stupňovatelná kvalita, které se říká Východ, ani ne rok mu stačil k tomu, aby pochopil, že potřebuje více Východu, ani ne po roce v Polsku odjel na Ukrajinu: v podkladech, které mu poslali z Charkova, stálo, že Charkov je obyčejné ukrajinské město, a on se do Charkova přesně proto přestěhoval.

Ukrajina byla snesitelnější než Polsko, Polina byla jeho studentka, měla krásné oči a slabou angličtinu, byla tajemná a vášnivá, vždy skrytá za jen pomalu rozebíranou hradbou cizího jazyka. Chodila tehdy už druhým rokem se svým bývalým spolužákem, kterému každý večer vyprávěla rodným jazykem o tom cizinci, který bůhví co tady hledá. Mateřský jazyk se pomalu měnil v mateřský cit, v ukrajinštině už si jenom nerozuměli a všechno bylo tak všední, že to brzy skončilo.

Spojovala je touha po něčem odlišném: ona nechtěla mluvit ukrajinsky s klukem, kterého znala od svých deseti let, Sam toužil po hloubce, kterou musí odhalit v jiné kultuře a jiném jazyce.

Pronajali si byt, rozmazloval ji a mluvil s ní anglicky celé hodiny. Bral svůj ukrajinský pobyt vážně, protože Ukrajina byla jiná než Anglie. Bral vážně Polinu, protože byla jiná než jeho matka: poslouchala a neopravovala ho, neměla ten ostrý anglický akcent, jen rozpačitě opakovala naučená slova, smála se a koulela očima. Nebála se slz a dokázala projevit lásku. Hladil ji na krku a ptal se jí, jestli ví, jak se to, co dělá, řekne anglicky.

Byla součástí všeho nového, neznámého, hlubokého. Měla na hlavě všechny šátky všech ukrajinských žen, měla v sobě celý dlouhý a složitý vztah Ukrajiny k Rusku, měla v sobě každý na Ukrajinu přivezený dolar, měla všechnu tu radost z drobností, všechnu šetrnost a divokou štedrost, všechnu poezii a všechny poloprázdné obchody, všechna stará a směšná auta ze všech směšných ukrajinských ulic. Měla širokou duši, do které mohl donekonečna umísťovat všechno, co viděl kolem sebe: když se zamiloval do Poliny, zamiloval se zároveň i do Ukrajiny, a naopak.

Byl trpělivý. Učil se ukrajinsky a pil vodku jejích příbuzných, nepodváděl ji a přemýšlel, jak dál. Věděl, že jeho místo není na Ukrajině, věděl, že je a bude cizinec, věděl, že bude jen těžko chápat a že bude bez přestání narážet na nepochopení. Otevřeně mluvil o všem, co si myslel, jen jednu myšlenku nikdy neříkal nahlas. Ta myšlenka by zněla: „Tyhle lidi musíme obdivovat my zvenku, oni sami nemají tušení, jak krásný život v porovnání s námi vedou! — A jak rychle si ho můžou zkazit, když všechno zopakují po nás!“ Nemluvil o tom, a navíc: Ukrajina tyhle myšlenky ani slyšet nechtěla. Naopak: Ukrajina a Polina milovaly Západ. A Sam miloval Polinu! — Zbývalo mu něco jiného než začít aspoň trochu milovat také Západ?!

Zbývalo mu něco jiného než zavrhnout svoji stejně nikdy nevyřčenou myšlenku a podlehnout Polininu obdivu ke všemu, co opustil? Nebyla snad Polina duše tak široká, že kromě Ukrajiny dokázala obejmout i celý svět? A nebyl snad pak Sam milujícím rodičem, který svému dítěti nedokáže vzít hračku, se kterou se před usnutím jeho milované dítě mazlí v posteli? Nezačne pak milující rodič vidět dřív nenáviděnou hračku úplně jinýma,

dětskýma očima? Není snad síla lásky taková, že dokáže zdravý rozum nahradit všeobjímajícím smířením?!

Jejich láska byla všeobjímajícím smířením, ze kterého bylo podle Poliny třeba vyloučit jediné: Ukrajinu. Přestože svoji píseň lásky na začátku každý z nich zpíval opačné části světa, Polina Západu a Sam Ukrajině, postupně se z jejich písni prodral na světlo ohlušující jednohlas: kritizovali společně ukrajinskou korupci, bídu lidí i politiky. Polina to řekla za ně za oba: chtěla se přestěhovat. Do Itálie. Do Francie. Hlavně pryč z Ukrajiny, protože Ukrajina je sice krásná, ale nechce v ní žít nikdo, kdo nemusí.

Nemáme tady budoucnost! Já tady nemám budoucnost! — A ty můžeš učit kdekoli.

>

Odjel s ní zpátky na Západ? Ano. Protože ji miloval? Ne. — Odjel s ní, protože před sebou pořád ještě viděl to, po čem toužil.

Řekl jsem, že toužil po hloubce, kterou musí odhalit v jiné kultuře a jiném jazyce, ale není to tak úplně pravda.

Toužil především po tom, aby se musel snažit, po tom, aby si nic nemohl zjednodušovat, řekněme, že toužil po *problémech*. Předtím na sebe přesně z toho důvodu uvalil Ukrajinu, teď se rozhodl, že na sebe ze stejného důvodu znovu uvalí Západ. Řekl jí, že se pro ni obětuje.

Řekl jí, že se obětuje (a jeho oběť měla spočívat v tom, že ze dne na den *bude po všech problémech*), ale ve skutečnosti to žádná oběť nebyla. Nezáleželo mu přece na tom, jak jeho závaží vypadá, záleželo mu jen na jeho váze. Nezáleželo mu na tom, jestli nese kilo peří nebo kilo železa.

Pokud chce odjet, odjede s ní a může si být jistý, že ani jeden z nich na Západě *nebude mít po problémech*, protože Polina je přece Ukrajinka a Sam je přece její mileneček. Vztah s Ukrajinkou všechno změnil: vrátit se na Západ s ukrajinskou milenkou neznamenalo vrátit se do děsivě jednoduchého světa, ale přijet do světa plného vzrušující složitosti. Západní peří přibrálo na váze.

Začal posílat dopisy do Londýna a ptal se po jiném místě. Ne, Ukrajina je krásná, odpovídal na otázky z Londýna, jen potřebujeme změnu. Seznámil

jsem se tady s jednou dívkou, vysvětloval, má tady celou rodinu, ale všichni souhlasí s tím, aby odešla. Sundal si z obličejce piercing a brzy jí řekl, že se můžou přestěhovat do Madridu.

>

První týden je ubytovala škola, pak zůstali několik měsíců v hotelu. Polina se procházela po širokých ulicích a dívala se do výloh, Sam chodil učit španělské děti do jazykové školy a večer vyražel na cyklistickou projížďku.

Vystačil si s angličtinou, ale Polina se celé dny učila španělsky. Ze začátku při tom potají plakala nad ukrajinskými písněmi, později je ale vyměnila za flamenco a španělské lidové. Koupila si první španělské noviny, *El Mundo*, a snažila se je pomalu překládat. Nejdřív se slovníkem, slovo po slovu, odstavec po ranní kávě a stránku po obědě, pak to zkusila bez slovníku, začala přemýšlet o kontextu a neznámá slova si vypisovala na papír, až pak si je hledala ve slovníku a přepisovala je do malého sešitu, se kterým si pak sedala na balkon a memorovala.

Sháněli pronájem v centru města, protože Polina si Madrid zamilovala a chtěla bydlet *v něm*. Pokaždé přišli v přesně stanovenou hodinu, ale fronta zájemců se táhla přes několik pater. Pak přicházeli o celé hodiny dřív, ale byt si (a líbily se jim všechny) vždy pronajal někdo jiný.

V neděli chodili do Prada, Polina si pozorně prohlížela všechny brožury, nepřehýbala je, odnášela je v kabelce, kterou bránila svojí dlaní.

Nejdřív to byly jen bezcenné brožury, potom ale začali na její přání, kvůli její lásce k umění, kupovat stále dražší monografie a souborné katalogy. Chtěla mít na zdech plakáty, reprodukce známých děl nebo kopie reklam na slavné výstavy. Říkala, že si je pověsí až v novém bytě — zatím je ukládala pod postel v hotelu.

Na hotelovou zeď pověsila jen jejich ukrajinskou fotografii (objímají se na ní před pravoslavným kostelem), nejen proto, aby jí připomínala Ukrajinu, ale hlavně proto, aby jí připomínala, že hotel, ve kterém bydlí, ještě není Madrid, ale jen snesitelnější Ukrajina. Nebyla to ani tak nostalgie jako spíš výstraha.

>

Zamilovala si nejen Prado, ale všechno umění. Už po pár týdnech v Madridu by nešla na rockový koncert, dala by přednost komornímu prostředí *Goldbergovských variací*. Vždyť tahle hudba byla o tolik citlivější a tak se hodila k její samotě a práci se slovníkem! Byly v ní všechny slzy světa a všechny jednosměrné letenky z Ukrajiny!

Tehdy napsala svou první báseň:

*Jako špetku soli
Prsty prsten s rukou spojí*

*Nad bílým talířem
Opakuje každý pohyb
Zvoní o příbory*

Když pak se Samem poslouchala *Goldbergovské variace*, jen ona věděla, co ta hudba znamená. Přemýšlela v těch chvílích o *opravdové* kráse, o kráse ukryté pod tóny klavíru, o kráse, kterou na rozdíl od Bachovy hudby slyší jen ona. Byla přesvědčená o tom, že krása je v jejím tajemství, v tom, co Samovi nedokáže říct, v její básni, která dává smysl až ve spojení s Bachem. Ano, její báseň je srozumitelná jen tehdy, když ji doprovází Bach. (A naopak: Bach dává smysl jen ve spojení s básní napsanou na zadní straně teď už skoro plného sešitu.)

Cítila se jako matka, která před svým synem musí zachovávat jednoduchost světa a v sobě přitom nést všechnu jeho nesdělitelnou tíži.

Ale stejně jako ví matka, že jednoduchost světa není možné předstírat věčně, věděla i Polina, že jednou přijde doba, kdy ostatní pochopí, nebo budou muset pochopit, její hloubku, stejně jako ona musela pochopit hloubku své básně, i kdyby to mělo bolet.

Někde uvnitř cítila, že jsou to právě básně, co ji může povznést nejen na úroveň Madridu, ale dokonce někam mnohem výš.

>

Brzy znala všechny *slevy*. Divila se, že dokáže koupit svícen za čtvrt hodiny Samovy práce a odkapávač na nádobí za dvacet minut. Všechno to čekalo v hotelu na přestěhování, krabice měla pečlivě popsané a skládala jednu na druhou, koupelna, kuchyň, výzdoba-pokoj, výzdoba-ložnice.

Když se Samův nový přítel, zaměstnanec stejné školy (Bartlett) rozhodl přestěhovat z bytu v Calle Calvario, přimluvil se u majitele a byt skoro v centru jim přenechal.

Bartlett nahrazoval všechny návštěvy, Polina mu sice byla vděčná, ale, upřímně řečeno, takhle si prvního rodinného přítele nepředstavovala. Nepohlédla si ani Polininy plakáty, ani její začátečnické obrazy (zkoušela sama malovat, pro zábavu, pro dobrý pocit), které teď visely na všech stěnách, a už chtěl jít do svého oblíbeného baru na rohu ulice.

U Dominga pak mluvila o tom, že si hledá práci, že Calle Calvario má tak výjimečnou atmosféru. Nosila květovanou sukni, kožené polobotky, ve kterých se šlo tak lehce a o kterých tvrdila, že jsou tak madridské. Už se neoblékala jako doma, vlastně už ani nebylo žádné oblékání doma, Madrid byl o tolik zajímavější a jednou se po něm určitě bude procházet bez nekoňného přemýšlení, bez bolesti.

Byla trpělivá, ale těšila se, jak jednou, až si najdou lepší přátele, bude Bartletta odmítat. Jeho starý oblek, jeho ironie, cigarety a rozvod, to všechno jí až příliš připomínalo něco, na co by nejradši zapomněla, ano, to všechno jí z nějakého důvodu připomínalo nechut, kterou cítila při pohledu na Samovu tvář plnou kovových kroužků, jako by ani nebyl člověk, ale zvíře.

>

Brzy uměla španělsky lépe než on. Když se o něčem dohadují v obchodě, má po ruce tu správnou frázi, už je to ona, kdo ho hladí po vlasech a ptá se, jestli ví, co Polina právě dělá.

Jeden den si fixou zatrhla inzerát v *El Mundu* (Western Union hledá zaměstnance původem z východní Evropy), druhý den vyjela do desátého

patra budovy v centru Madridu a byla přijata. Dokonce bude mít kousek svého domova přímo na pracovním stole: Ukrajina je pro Western Union strategickým místem (a kdo jiný než ona by měl dostat Ukrajinu na starost?) Na lednici nalepila reklamní slogan společnosti *If you can't be there, your money can!*, v poledne sedávala na lavičce v parku, prohlížela si sochu Dona Quijota na Rosinantě a přikusovala bagetu se šunkou.
Canaletto! Manet! Tiepolo! — Caravaggio! Prada! Prado!

>

První léto odjeli na měsíc na Ukrajinu. Polina už předem věděla, že se nebude chovat jako bohatá dcera provdaná do Madridu, naopak: připravovala se na to, že bude pokorná a skromná, těšila se, že rodičům přiveze ušetřené peníze, bude jíst jejich zavařované okurky a pít doma pálenou vodu, a na každou otázku bude odpovídat, že lidé jsou všude stejní.

„Takže je tam všechno stejné jako tady, ale...“ řekla jim.

Lidé jsou stejní jako na Ukrajině, *ale!* A pak už ji nikdo nedokázal zastavit. *Jenom! Trochu! Ne o moc, ale muzea! A barvy! Malý byt — milují! Bezpečná čtvrť — atmosféry! Lidé jako tady...*

Celou tu nedocenitelnou proměnu svého života už při první návštěvě rodičů označila za nepodstatnou kosmetickou změnu, všechno, co se změnilo, jsou vlastně jenom detaily a zbytečné dekorace, řekla. — A její rodiče z toho pochopili, že na Západě je jiné úplně všechno.

Když se s Polinou loučili, tekly jim po tvářích slzy, ale nebyly to ani tak slzy loučení, jako spíš slzy lítosti nad tím, že ta, která odjíždí, už není jejich dcera.

>

Druhé léto přišla první dovolená v Andalusii. Pronajali si auto a postavili stan v Torre del Mar. Přivezla si odtud spoustu tropických rostlin, dala je na balkon, koupila si laciné dřevěné rámy a rozvěsila po celém bytě fotografie, vzpomínky. Na jedné z nich se smějí, objímají se kolem ramen, Polina za zády schovává utržený trs pelargonie.

Na pláži se neopálila, španělské slunce její kůži nedělalo dobře. Příště by radši jela někam jinam než do Torre del Mar. Upřímně: zklamalo ji.

Protože když si Polina sedla na pláž v Torre del Mar, když jí pomalu začínala červenat kůže na celém těle, když se dívala na obzor a, ano, vlastně to bylo takhle, když si do omrzení v duchu opakovala *tohle je moře, tohle je pláž, po tom jsem toužila, po téhle kráse*, musela si nakonec přiznat, že jí ta pláž nic neříká. Že sice sedí na pláži, ale že ve skutečnosti na pláž čeká. Že žádá taková pláž, která jí zůstane v paměti a na kterou se bude chtít vrátit, vlastně není. Že kdyby takhle zažili pláž malíři z Prada, určitě by pláž nemilovali tak, jak ji milovali, a nedokázali by o ní malovat takové obrazy. Byla si jistá, že její vzpomínky na Torre del Mar budou odlišné od jejich vzpomínek, byla si jistá, že její touha vrátit se do Torre del Mar bude odlišná od jejich touhy.

Nedokázala si představit, že by někdo dokázal s láskou malovat to, co prožívala ona.

Neopálila se, ale přece jen to byla důležitá dovolená: poprvé v duchu Samovi vyčítala, že nebýt jeho, mohla by sedět na jiné pláži, krásnější, někde za obzorem.

Když pak jednou odhlédla od sešitu, podívala se přes horní parapet balkonu a snažila se z paměti zopakovat nová slovíčka, přišla k ní báseň. Napsala ji na zadní obálku sešitu. Její ruka sama od sebe začala popisovat stav její duše:

*Znali jsme
čas jako vlnu běžící po nekonečné hladině.
A najednou
ta vlna je u břehu.
Postaví se, jako by chtěla skočit,
a uhodí, odvalí se zpátky
a vždy vezme něco s sebou.*

Rozhodla se, že ji nikomu neukáže. Zůstane jejím tajemstvím, nejen kvůli své hloubce, nejen proto, aby Polina zachovala jednoduchost světa, ale

spíš proto, že bolest, s níž tuhle jednoduchost nevyhnutelně zničí, bude tak velká, že ještě musí Samovi dát čas.

Pam.

Pam.

Pam.